

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор ЗВО з науково-педагогічної роботи і міжнародних зв'язків

Інна АНДРУШКО

«30» серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

В.о. зав. кафедри педагогіки та психології

доц. ЗВО Тетяна

РИСИНЕЦЬ

«29» серпня 2024 року

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Психофізіологія

Спеціальність	053 Психологія
Освітній рівень	Магістр
Освітня програма	ОПП «Психологія», 2024
Навчальний рік	2024-2025
Кафедра	Педагогіки та психології
Лектор	Доцент ЗВО Наталія БЕЛІК
Контактна інформація	pedagogy@vnmu.edu.ua
Укладач силабусу	Доцент ЗВО Наталія БЕЛІК

1. Статус та структура дисципліни

Статус дисципліни	Вибіркова
Код дисципліни в ОПП/місце дисципліни в ОПП	ВБ 1.6 /вибіркова дисципліна
Курс/семестр	I курс (II семестр)
Обсяг дисципліни (загальна кількість годин/ кількість кредитів ЄКТС)	120 годин /4 кредити ЄКТС
Кількість змістових модулів	1 модуль
Форма підсумкового контролю	залік
Структура дисципліни	
Лекційні заняття (год)	стаціонар – 14 год, заочна форма – 10 год.
Практичні заняття (год)	стаціонар – 16 год, заочна форма – 8 год.
Самостійна робота студента (год)	стаціонар – 90 год, заочна форма – 102 год.
Мова викладання	українська
Форма навчання	очна, заочна

2. Опис дисципліни.

Коротка анотація курсу, актуальність.

Дисципліна є вибіркоким компонентом освітньо-професійної програми «Психологія», розрахована на 4 кредити, які здобувачі освіти засвоюють протягом 2 семестру на 1 році навчання.

Основним фокусом програми є отримання знань дисципліни вибіркового компоненту «Психофізіологія», вивчення якої необхідне для успішного засвоєння низки дисциплін та успішної професійної діяльності.

Предметним напрямком програми є формування у студентів, на засадах аналізу сучасних анатомічних і фізіологічних концепцій, наукових знань про особливості функціонування центральної нервової системи з метою розуміння психофізіологічних явищ; прогнозування розвитку психофізіологічних процесів і станів; ознайомлення студентів із механізмами фізіологічної адаптації людини та формами і методами психологічної реабілітації. Програма орієнтована на оволодіння сучасними і перспективними напрямками психофізіологічних розробок і досліджень з питань сучасної психофізіології, зокрема оцінки, прогнозу і управління станами людини; вироблення у студентів практичних вмінь та навичок використання отриманих знань в подальшій професійній діяльності.

Передреквізити: Вивчення дисципліни «Психофізіологія» базується на знаннях основних природничо-наукових дисциплін: «Анатомія і фізіологія людини», «Загальна психологія», «Вікова психологія» й інтегрується з цими дисциплінами.

Мета курсу та його значення для професійної діяльності. Метою курсу є формування уявлення студентів про фізіологічні основи психічних явищ, ознайомлення з психофізіологічними складовими психічних процесів і функцій, з систематикою психофізіологічних методів дослідження; формування природничо-наукової методології аналізу психічних феноменів і поведінки, що сприятиме удосконаленню знань майбутніх магістрів-психологів, що, в свою чергу, забезпечуватиме їх професійне зростання.

Постреквізити: Закладає основи для вивчення студентами дисциплін «Психологія екстремальних та кризових ситуацій», «Клінічна психодіагностика», «Психіатрія. Наркологія» що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та застосування знань з «Психофізіології» в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

3. Результати навчання.

- аналізувати нейрофізіологічні показники психічних станів;
- оцінити функціональний стан психофізіологічних систем організму відповідно до специфіки професійної діяльності;
- прогнозувати зміни і динаміку рівня розвитку і функціонування різних складових психіки в нормі та при психічних відхиленнях;
- професійно впливати на рівень розвитку і особливості пізнавальної і особистісної сфери з метою гармонізації функціонування людини;
- відрізняти психофізіологічні нервові процеси від загальнопсихологічних та групових;
- аналізувати характер та спрямованість впливу психічного на фізіологічне та навпаки;
- проектувати методики досліджень функціональних станів людини;
- планувати, організовувати перспективи виявлення психофізіологічної проблеми людини;
- творчо застосовувати методи психофізіологічних досліджень для діагностики функціонального стану організму;
- використовувати сучасні методи збору, опрацювання та аналізу інформації;
- формулювати висновки про стан психофізіологічних систем організму;
- використовувати знання в практичній діяльності психолога;
- надавати рекомендації з покращення психофізіологічного стану людини;
- планувати та вирішувати задачі власного особистісного та професійного розвитку, здійснювати самоосвіту та самоорганізацію.

4. Зміст та логістика дисципліни

Модуль № 1 Психофізіологія	2 семестр 120 година/ 4 кредити	Для денної форми навчання Лекції №№ 1-7 Практичні заняття №№1-8 Теми для самостійного опрацювання №№1-8 Для заочної форми навчання Лекції №№ 1-5 Практичні заняття №№1-4 Теми для самостійного опрацювання №№1-8
-------------------------------	------------------------------------	---

Дисципліна включає 15 тем, які складаються з 1 тематичного модуля.

Модуль 1. Психофізіологія

Тема 1. Предмет і завдання психофізіології. Методи дослідження в психофізіології. Сучасний стан та перспективи розвитку психофізіології.

Тема 2. Нейрофізіологічні основи психічної діяльності. Вища нервова діяльність. Методи дослідження вищої нервової діяльності (ВНД) у людини.

Тема 3. Психіка і свідомість. Проблеми свідомості в психології та медицині. Психофізіологія свідомості. Уява про мозкову організацію вищих психічних функцій.

Тема 4. Особистість. Типи особистості. Темперамент і характер. Акцентуації характеру, визначення. Методи дослідження особистості.

Тема 5. Психофізіологічні основи поведінки.

Тема 6. Пізнавальні процеси. Психофізіологічні механізми відчуття й сприйняття. Загальна характеристика сенсорних систем. Фізіологія зорової сенсорної системи. Фізіологія слухової сенсорної системи. Фізіологія нюхової та смакової сенсорної системи. Фізіологія сомато-вісцеральної сенсорної системи. Ноціцепція.

Тема 7. Психофізіологія та методи дослідження уваги та пам'яті. Тренування пам'яті та вдосконалення процесу відтворення.

Тема 8. Психофізіологічні характеристики мислення та інтелекту, методи їх дослідження.

Тема 9. Мислення і мова. Психофізіологія мови. Перша і друга сигнальні системи. Розвиток мовлення в онтогенезі. Центри мови.

Тема 10. Потреби та мотивації. Психофізіологія емоцій. Психофізіологічні механізми емоційно-вольової сфери. Методи дослідження емоцій та волі.

Тема 11. Поняття про локалізацію психічних функцій в головному мозку. Функціональна асиметрія півкуль кінцевого мозку.

Тема 12. Психофізіологія сну.

Тема 13. Статеві відмінності психофізіологічних функцій.

Тема 14. Стрес. Вплив стресових факторів на розвиток і становлення психіки.

Тема 15. Поняття факторів у психофізіології та їх роль у виникненні порушень психічних функцій.

У лекціях з психофізіології висвітлюються основні та проблемні питання фізіології основних психічних процесів.

Практичні заняття передбачають теоретичне обґрунтування основних питань теми та засвоєння наступних практичних навичок:

1. Визначення основних типологічних властивостей ВНД у людини.
2. Дослідження сприйняття.
3. Дослідження пам'яті.

4. Дослідження уваги.
5. Дослідження мислення.
6. Дослідження типу особистості.
7. Дослідження інтелекту.
8. Вивчення вольових якостей.
9. Дослідження гальмування в корі великих півкуль.
10. Методи дослідження I і II сигнальної системи.
11. Проведення спостереження.
12. Визначення акцентуації характеру.
13. Психодіагностика стану волі і психомоторики.
14. Оцінка функціонального стану людини.
15. Проведення словесного асоціативного експерименту.
16. Аналіз електроенцефалограми.

Самостійна робота студента передбачає підготовку до практичних занять та опанування окремих завдань для самостійної роботи, що мають бути освоєні студентами як вхідний рівень знань до проведення практичних занять з дисципліни «Психофізіологія».

Індивідуальні робота програмою не передбачена.

Календарні та тематичні плани лекцій, практичних занять, тематичний план самостійної поза аудиторної роботи опубліковані на сайті кафедри.

Маршрут отримання матеріалів: навчально-методичне забезпечення дисципліни оприлюднено на сайті кафедри. Маршрут отримання матеріалів <https://www.vnmu.edu.ua/кафедра-педагогіки-та-психології#>

Доступ до матеріалів здійснюється з корпоративного акаунту студента s000XXX@vnmu.edu.ua.

5. Форми та методи контролю успішності навчання

Поточний контроль на практичних заняттях	Методи: усне або письмове опитування, тестування, електронне опитування, розв'язання ситуаційних задач, їх трактування та оцінка їх результатів
Контроль засвоєння тематичного розділу дисципліни на проміжних контрольних заняттях	Методи: усне або письмове опитування, електронне тестування, розв'язання ситуаційних задач, контроль практичних навичок
Підсумковий контроль дисципліни - залік	Згідно положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім.М.І.Пирогова (посилання https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи)
Засоби діагностики успішності навчання	Теоретичні питання, тести, практичні завдання, демонстрація практичних навичок

6. Критерії оцінювання

Формою підсумкового контролю оцінювання успішності навчання студентів з дисципліни є залік.

Залік з дисципліни «Психофізіологія» полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу виключно на підставі результатів поточного навчання відповідно до програми з дисципліни і не передбачає окремого навчального заняття для приймання заліку. На останньому тематичному навчальному занятті після закінчення обговорення теми заняття викладач навчальної групи оголошує суму балів студента за результатами поточного контролю.

Поточний контроль здійснюється на кожному з практичних занять. Для контролю рекомендується застосовувати такі засоби визначення рівня підготовки студентів: тестові завдання (для контролю теоретичної підготовки студента), розв'язування ситуаційних завдань (для оцінки уміння застосовувати теоретичні знання у конкретних ситуаціях), виконання практичних навичок. Поточний контроль проводиться також шляхом усного

опитування й аналізу участі студента у загальній дискусії під час практичних занять.

Знання студента з теми оцінюють традиційною оцінкою (5-ти бальна система) згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова.

Оцінювання усної відповіді під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється студенту, який глибоко і всебічно засвоїв теоретичний матеріал, грамотно і логічно його викладає. Він може вільно оперувати професійною термінологією, чітко відповідає на нестандартні питання за темою заняття, уміє пов'язати матеріал даної теми з вивченими раніше розділами, що свідчить про опанування рекомендованої літератури та здатність аналізувати вивчений матеріал, а також чітко демонструє значення засвоєних теоретичних знань. Дає повні, розгорнуті відповіді на додаткові запитання викладача.

Оцінка «**добре**» виставляється студенту, який знає і добре володіє теоретичним матеріалом, грамотно його викладає, не допускає неточностей при відповіді, уміє розкрити тему з позицій її значення та практичного застосування, але при цьому відповіді не виходять за межі підручника, методичних рекомендацій. Відповідає на додаткові запитання викладача.

Оцінка «**задовільно**» виставляється студенту, який знає базові поняття та визначення з вивченої теми, але допускає значні неточності або має труднощі при формулюванні відповіді, не може пов'язати теоретичний матеріал із практикою.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється студенту, який не знає теоретичних основ теми, допускає грубі помилки при відповіді, не розуміє базових понять та визначень, не може пояснити значення теоретичного матеріалу для практичної діяльності.

Оцінювання виконання практичних навичок під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється студенту, який, знає хід та послідовність самостійної навчально-дослідницької роботи для виконання практичного завдання, демонструє правильне виконання необхідних практичних навичок, та вірно з чіткими формулюваннями узагальнень та висновків, застосовує в практичній діяльності.

Оцінка «**добре**» виставляється студенту, який допускає неточності при виконанні навчально-дослідної роботи, але здатний самостійно виявити допущені помилки та може продемонструвати виконання практичної навички в цілому.

Оцінка «**задовільно**» виставляється студенту, який знає основи практичного завдання, але зазнає труднощів при виконанні практичної навички, або вправи, не може продемонструвати повну правильну послідовність практичних навичок, не може трактувати в повному обсязі результати проведених досліджень.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється студенту, який не може продемонструвати виконання практичної навички, зазнає значних труднощів при виконанні вправи, порушує порядок виконання практичної роботи.

Оцінювання виконання тестових завдань під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється студенту, який при проведенні тестового контролю допускається не більше 10% неправильних відповідей (обсяг правильних відповідей 90-100%).

Оцінка «**добре**» виставляється студенту, який під час тестового контролю допускає не більше 20% помилок (обсяг правильних відповідей 80-89 %).

Оцінка «**задовільно**» виставляється студенту, який робить помилки не більш, ніж в 40% тестових завдань (обсяг правильних відповідей 60,5-79%).

Оцінка «**незадовільно**» виставляється студенту, який при тестовому опитуванні правильно розв'язує менше 60% тестових завдань.

Оцінювання самостійної роботи студента

Самостійну роботу студентів оцінюють під час поточного контролю на аудиторному практичному занятті, адже окремі завдання до самостійної роботи мають бути освоєні студентами як вхідний рівень знань до проведення практичних занять з дисципліни «Психофізіологія».

Критерії оцінювання індивідуальної роботи

Індивідуальні завдання програмою не передбачені.

7. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова шляхом конвертації середньої арифметичної оцінки поточної успішності здобувача освіти за універсальною 200-бальною шкалою. До нарахованих балів за поточну успішність додаються індивідуальні бали (за умови їх зарахування на підставі успішного виконання індивідуальних завдань).

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, – 200 балів. **Мінімальна кількість балів** становить **122 бали**).

Здобувачу освіти не зараховують дисципліну, якщо кількість отриманих балів менше 122, або вивчення дисципліни виконано в неповному обсязі, про що свідчить академічна заборгованість.

Результати складання студентом заліку фіксуються у відомості успішності із зазначеною кількістю балів та відміткою «зараховано» або «не зараховано».

Бали за підсумковий контроль та поточну успішність студентів деканат вносить у програму Контингент і ранжує їх. Ранжування проводять на підставі отриманих балів за дисципліну згідно національної шкали та шкали ЄКТС (див. Положення про організацію освітнього процесу).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	
0-121,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Політика навчальної дисципліни/курсу

Студент має право на отримання якісних освітніх послуг, доступ до сучасної наукової та навчальної інформації, кваліфіковану консультативну допомогу під час вивчення дисципліни та опанування практичними навичками. Політика кафедри під час надання освітніх послуг є студентоцентрованою, базується на нормативних документах Міністерства освіти та Міністерства охорони здоров'я України, статуті університету та порядку надання освітніх послуг, регламентованого основними положеннями організації навчального процесу в ВНМУ ім. М.І. Пирогова та засадах академічної доброчесності.

Дотримання правил розпорядку ВНМУ, техніки безпеки на практичних заняттях. Інструктаж з дотримання правил техніки безпеки при перебуванні студентів на території навчального корпусу №2. Проведення інструктажу реєструється в Журналі інструктажу з техніки безпеки, а також інструктаж з правил поведінки при сигналі "ПОВІТРЯНА

ТРИВОГА” та безпечної евакуації в укриття. Студент, який не пройшов інструктаж, не допускається до практичних занять.

Вимоги щодо підготовки до практичних занять. Студент повинен бути підготовленим до практичного заняття. На заняття слід приходити вчасно, без запізнення. Студент, який запізнився більше, ніж на 10 хвилин на заняття, не допускається до останнього і повинен його відпрацювати в установленому порядку.

На практичних заняттях студент повинен дотримуватись правил безпеки під час знаходження у приміщеннях кафедри. Під час обговорення теоретичних питань студенти мають демонструвати толерантність, ввічливість та повагу до своїх колег та викладача.

Використання мобільних телефонів та інших електронних девайсів. Використання мобільних телефонів та інших електронних пристроїв на занятті допускається тільки під час електронного тестування або опитування.

Академічна доброчесність. Під час вивчення дисципліни студент має керуватись Кодексом академічної доброчесності ВНМУ ім. М.І. Пирогова (https://www.vnmu.edu.ua/загальна_інформація/Основні_документи/Кодекс_академічної_доброчесності). При порушенні норм академічної доброчесності під час поточного контролю студент отримує оцінку «2» та повинен її відпрацювати своєму викладачу в установленому порядку протягом двох тижнів після отриманої незадовільної оцінки.

Пропуски занять. Пропущені заняття відпрацьовуються в порядку, установленому в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання https://www.vnmu.edu.ua/Загальна_інформація/Основні_документи) відповідно до порядку відпрацювань пропущених занять та «2», (опублікованого на сайті кафедри https://www.vnmu.edu.ua/кафедра_педагогіки_та_психології#)

Порядок допуску до підсумкового контролю з дисципліни наведений в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання https://www.vnmu.edu.ua/Загальна_інформація/Основні_документи). До підсумкового контролю допускаються студенти, які не мають пропущених невідпрацьованих практичних занять та лекцій та отримали середню традиційну оцінку не менше «3».

Вирішення конфліктних питань. При виникненні непорозумінь та претензій до викладача через якість надання освітніх послуг, оцінювання знань та інших конфліктних ситуацій, студент повинен подати спершу повідомити про свої претензії викладача. Якщо конфліктне питання не вирішено, то студент має право подати звернення до завідувача кафедри згідно Положення про розгляд звернень здобувачів вищої освіти у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (https://www.vnmu.edu.ua/Загальна_інформація/Основні_документи).

Політика в умовах дистанційного навчання. Порядок дистанційного навчання регулюється Положенням про запровадження елементів дистанційного навчання у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (https://www.vnmu.edu.ua/Загальна_інформація/Основні_документи).

Основними навчальними платформами для проведення навчальних занять є Microsoft Team, Google Meets. Порядок проведення практичних занять та лекцій, відпрацювань та консультацій під час дистанційного навчання оприлюднюється на веб-сторінці кафедри (https://www.vnmu.edu.ua/кафедра_педагогіки_та_психології/Студенту або https://www.vnmu.edu.ua/кафедра_педагогіки_та_психології/Новини).

Зворотній зв'язок з викладачем здійснюється через месенджери (Viber, Telegram, WhatsApp) або електронну пошту (на вибір викладача) в робочий час.

9. Навчальні ресурси

Навчально-методичне забезпечення дисципліни оприлюднено на сайті кафедри. Маршрут отримання матеріалів <https://www.vnmu.edu.ua/кафедра-педагогіки-та-психології#>

Основна література:

1. Коkun O.M. Психофізіологія. К.: Центр навчальної літератури, 2016 – 184 с.
2. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології. – К.: Академвидав, 2019. – 296 с.
3. Кабанюк В.О., Гаврилькевич В.К. Психофізіологія: навчальний посібник. – Львів: Новий Світ-2000, 2016. – 200 с.

Допоміжна література:

1. Ганонг, Вільям Ф. Фізіологія людини : підручник / переклад з англ. наук. ред. перекладу М. Гжегоцький, В. Шевчук, О. Заячківська. – Львів : БАК, 2002. – 784 с.
2. Макарчук, М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник / М. Ю. Макарчук, Т. В. Куценко, В.І. Кравченко, С.А. Данилов – К. : ООО «Інтерсервіс» , 2011. – 329 с.
3. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К: Ельга, Ніка- Центр, 2003. - 400 с.
4. Психофізіологія: Навч. посіб. / В. О. Кабашнюк , В. К. Гаврилькевич. – Львів: Новий Світ - 2000, 2006. – 200 с.
5. Бернетт Д. Наш дивакуватий мозок / Дін Бернетт ; пер. з англ. Ю. Маричеа. – Харків : Віват, 2020. – 384 с.
6. Reddi, Benjamin (2012). Neurophysiology: a conceptual approach (вид. Fifth edition). London. ISBN 1-4441-3518-X.
7. Mills, K. R. (2017). Oxford textbook of clinical neurophysiology. Oxford. ISBN 978-0-19-968839-5.

Інформаційні ресурси

Електронна адреса сайту університету <http://vnmu.edu.ua>
Електронна адреса сайту бібліотеки університету <http://library.vnmu.edu.ua>
Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
МОЗ України <https://moz.gov.ua/>
Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan>
МОН України <https://mon.gov.ua/>
Національна бібліотека України ім. В.В. Вернадського <http://nbuv.gov.ua/>
Бібліотека українських підручників <https://westudents.com.ua/>
Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної Академії педагогічних наук України <http://psychology-naes-ua.institute/>
Наукові пошукові платформи:
Google books <https://books.google.com.ua/>
Гугл академія <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>
<https://www.researchgate.net/>
<https://www.academia.edu/>
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>

Розклад та розподіл груп по викладачам опублікований на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmu.edu.ua/кафедра педагогіки та психології/Студенту>).

Силабус з дисципліни «Психофізіологія» обговорено та затверджено на засіданні кафедри педагогіки та психології (протокол № 1, від «29» серпня 2024 року).

Відповідальний за курс
Наталія БЕЛІК

Белік

доц. ЗВО

В. о. зав. кафедри

Рисинець

доц. ЗВО Тетяна РИСИНЕЦЬ